Ч. 211 (12.577). Львів, вівторок 23. вересня 1930. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

25. вересня -- це день Українського Студента

у львівському воєвідстві, — а день 26. вересня в станиславівському.

Переводьте збірки! Складайте жертви на Допомоговий фонд Українського Студенства!

Чекове конто в П. К. О., Варшава ч. 153.735. 586 1—2 „Т-во ПРИХИЛЬНИКІВ ОСВІТИ“ у ЛЬВОВІ, вул. Супінського ч. 21.

Німці й українська проблема.

Львів, 20. вересня 1930.

Що польська преса й усі ті польські чинники, яким це вигідно, ширять і закріплюють леґенду про німецьку протекцію над українською політикою і цілим українським національним життям, то це річ зрозуміла. Можна пояснювати таке ставлення справи повною іґноранцією українських відносин чи тактичними методами польської національної політики; можна висловлювати велике здивування однаково з приводу постійного занедбування і легковаження систематичної, поважної і справді обективної інформації про Україну й українців у польській пресі, як теж з приводу доцільности тактики „пар форс“ робити німців українофілами та українців приятелями німців. Але все воно, якщо торкається польської сторони, можна ще — як сказано — зрозуміти. Колиж однак польська леґенда про німецьке політичне українофільство приймається і серед деякої частини нашого громадянства, то це прояв надзвичайно шкідливий. Бо він веде до жалюгідної дезорієнтації наших людей щодо фактичного стану зацікавлення українськими справами у широкому світі, дає притоку до всіляких фантастичних політичних концепцій, обмірковуваних за каварняними столиками з поважними мінами, викликує наівні сподіванки і кінчається найприкрішими розчаруваннями. Зачуваємо, що сьогодні, з великою виборчою побідою ґітлерівців у Німеччині, дехто з доморослих політиків готов уже вязати зріст українофільства серед німців. Коли справді в тому напрямку піде в декого інтерпретація внутрішніх німецьких відносин та їхнього звязку з закордонно-політичними проблемами, передовсім проблемою Сходу Европи, то українська публична опінія готова ще в одній справі набрати цілком фальшивого погляду.

Передовсім треба знати, що в Німеччині взагалі зацікавлення закордонно-політичними справами є у післявоєнних роках дуже невеличке, тому, що наслідки накинених їй мирових договорів та звязаних з ними пізніших фінансових умов (пляни Доза й Юнґа) відбилися найбільше болюче на внутрішніх відносинах, політичних і господарських, і прикували до тих внутрішніх відносин максімум уваги. Зі злагідненням матеріяльних наслідків війни звязувала німецька політика питання ліквідації найбільше спірних точок на заході Европи. Туди теж, на захід, були звернені очі всієї політики німецького м-ства закордоних справ і цілого німецького народу. Сходом цікавленося лише постільки, поскільки треба було підтримувати політично й господарсько Східні Пруси (тісний звязок з т. зв. данціґським коридором) і забезпечити собі на всякий випадок плечі. Таким робом прийшло на заході до т. зв. рейнського пакту (Льокарно, 16. X. 1925) і згаданих льондонської (30. VIII. 1924) та гаґської (31. VIII. 1929) фінансових умов, а на сході втримувано німецько-совітський союз (опертий на умові в Рапалльо з 17. IV. 1922 і в Берліні 24. IV. 1926). Ту політику „фронтом до заходу“ та „забезпеки задів на сході“ провадив весь час Штреземан, а після його смерти (3. X. 1929) перейняв у спадщині мін. Курціюс.

З евакуацією Надренії (30. VI. 1930) німецька політика нібн отримала „більшу свободу рухів на Сході“, себто нібн покінчився перший етап боротьби за ліквідацію воєнних наслідків на заході. Але ми навмисне підкреслюємо слово „нібн“, бо в дійсності центр уваги і німецької офіціяльної політики і загальної опінії широких нім. верств усе ще на заході. Змінилися щонайвище безпосередні обекти уваги: замісць боротьби за звільнення Поруря чи Надренії, за приняття до Ліґи Націй чи злагіднення умов первісних тягарів з титулу воєнного відшкодування, перенеслася боротьба на ширшу плятформу — основних тез версайського договору (одностороння вина Німеччини у викликанні світової війни, получена з односторонніми тягарами воєнного відшкодування, справа австрійського „Аншлюсу“, б. нім. кольоній, права розбудови нім. армії або розброєння інших держав і т. д.) І коли побіда ґітлерівців спирається на знеохоті німецьких мас піддаватися дальше версайському диктатові, то треба розуміти під цим передовсім шалені матеріяльні тягарі пляну Юнґа, зачинення заморської експанзії, клявзулі торговельного характеру і т. п. обставин, які разом довели до величезної внутрішньої економічної кризи. Колиж дехто розумує, що — мовляв — у німців бере верх противерсайський ревізіоністичний рух, а по нас, українцях, версайський договір теж ударив, значить, нові німецькі тенденції мусять (чи повинні) бути і для нас прихильні, то таке розумування є щонайменше теоретично-академічне, а не реально-політичне. Бо українська проблема, чи точніше кажучи, концепція української державности ані в післявоєнній німецькій офіціяльній політиці, ані в німецькій публичній опінії не грала і дальше не грає ролі. Це повинні наші люди зясувати собі і не мати під цим оглядом ніяких сумнівів. Ось що писав недавно на цю тему поважний нім. щоденник „Гамбурґер Нахріхтен“ у передовій статті п. н. „Загадка Сходу“, якої автор перепутує вправді деякі подробиці з українських відносин і не зовсім вірно представляє їх, але знаменито схоплює відношення до української проблеми німецьких чинників.

„Чи цікавить нас ця українська проблема? Наша дипльоматія не привязує до неї ніякого значіння тому, що вона є внутрішньо-політичною справою з одного боку Польщі, з другого Рад. Союзу, а від внутрішніх чужих справ ми тримаємо здалека наші пальці. Для нашого посольства у Варшаві істнує лише Польща з громадянами польської держави, байдуже якої вони національности, а для нашої амбасади в Москві істнує лише радянсько-українська союзна держава УСРР. Для міродайних німецьких соціял-демократів і демократів чи то нім. державників українці є лише немилими націоналістами з погромовою минувшиною і тому треба їх ненавидіти, а для широких кол правиці — це немилі демократи, які колись прогнали з України наші зреволюціонізовані окупаційні війська, та передовсім вони є противниками відбудови Великої Росії, від якої — як відомо — повинно вийти внутрішне і зовнішне визволення Німеччини зпід чужого панування. Чейже Бісмарк, — дарма, що серед зовсім інших обставин, — перекинув кладку до Петербурга, а Йорк і Штайн спонукали москалів визволити Німеччину від ярма корсиканця. І тепер росіяни мають, мовляв, іти з нами на Париж... Як можна серед таких обставин простягати руку українцям, які хотять створити з Радянської України й Галичини самостійну державу і таким робом внеможливити відбудову російського тарана?! А до того дальше праворуч стоять ще „молоді“, „люди будуччини“, які щораз більше захоплюються національним більшовизмом, на радість працюючих у цьому напрямку московських аґентів. Цим колам так само зовсім не залежить на розвалі „визвольника“, Радянського Союзу. В одному з правих німецьких часописів поміщено поважну перестерогу перед українцями, тому, що вони — мовляв — є знаряддям... анґлійської політики...“

І хоча сам автор повищих уваг уважає річчю високо шкідливою для німецької політики й цілої будуччини Німеччини, що українська проблема не має в Німеччині належного зрозуміння, а проте він цей факт стверджує і з ним каже рахуватися.

І хто, як хто, але з цим фактом мусять передовсім рахуватися українці, бо політика спирається — на фактах.

Рівновага духа.

Коли характеризувати настрій українського громадянства за останній час, то слід для цього вжити такого вислову: **пригноблення.** Та й справді, той шум і галас, що несеться зі сторінок польської націоналістичної преси, — **пригноблює.** Не тому, що страшать репресивні заходи — орґанізовані чи інші — а тому, що у цьому галасі не чутно вже **нічого людського.** Щоби відшукати щось подібне в історії народів, треба сягати дуже далеких часів, що носять назву: середньовіччя. На таке галасування неприготована сучасна людина; вона його не може ані слухати, ані збагнути... Бо воно висунуло одну лише „ідею“: **кругової поруки.**

Якщо, мовляв, відбуваються акти саботажу — винно в цьому ціле українське громадянство. Так, у середні віки була винна громада, як хтось на її терені допустився підступного вбивства; так, в Росії — за часи кріпацтва — винно було село за несправного платника податків; так, і в Радянському Союзі відповідає родина за свойого члена, переслідуваного, але неспійманого... То правда: кругова порука практикувалася у **відсталих народів. Та навіть у них поняття кругової поруки не переносилося на ціле громадянство,** на цілий національний дорібок.

Здається, зрозумілим є те, що всяке громадянство живе **леґальним і нелеґальним життям.** Польща обезпечує леґальне істнування партій, але найбільш небезпечну й розкладову працю провадить нелеґальна комуністична партія. Чи за її діяльність відповідає ціле польське громадянство? Чи підносяться голоси за закриття всіх культурно-освітніх, господарчих і політичних орґанізацій?

Тим більше це вірно у пристосованні до тих громадянств, які не живуть власним державним життям. Українське громадянство під Польщею бореться за свої національно-політичні права. І поскільки більшість українського громадянства йде у цій боротьбі леґальним шляхом, постільки меншість, незадоволена з цих леґальних методів боротьби, хапається засобів нелеґальних.

Так всюди було, і так, очевидно, буде, доки істнуватимуть в кожній державі, а в тому числі — й польській, причини, що викликають творення **законспірованої діяльности. Власне, ці**

причини польська шовіністична преса вбачає в леґальній праці українського громадянства. На її думку, леґальна праця є причиною нелеґальної, законспірованої діяльности українських революційних елементів.

Думаємо, проте, що коли до редакцій шовіністичної преси повернеться рівновага духа, вони зрозуміють, те, що давно вже зрозуміли, наприклад, українські комуністичні елементи; що, власне, органічна діяльність „Просвіти, „Рідної Школи“, „Сільського Господаря“, кооперації і т. д. позбавляє податливого грунту під усяку демагогію й усяку акцію, що виломлюється зпід загально-національної дисципліни. Противно, тюпання в українській справі на місці, переводження всяких експериментів у національній політиці, розбивання національних організмів, — вся ця нещирість в українській справі, що характеризує польське громадянство, викликує акти самопосвяти, чому віддає особливу данину молодість. Вона не розважає над тим, чи ці акти самопосвяти є доцільні, чи палаюча, скажім, стодола оправдує жертву молодого й цінного для громадянства життя, — вона хоче чину, а не органічних діл.

Таку самопосвяту виявляла у свому часі і польська молодь. Цією жертвенною самопосвятою жила поколіннями і російська молодь. Самопосвята зростає в екстазі та мріях; тому до неї майже не промовляють розум і досвід.

„Ідея кругової поруки“, що, вживаючи слів Едгара Уолеса, „зродилася зі страху, а доспіла в темряві“, — не розваже проклятих питань польсько-українського життя. Скорше чи пізніше, а змушене буде польське громадянство шукати причини злогнених відносин не в хоробливих і нечесних сензаціях брукової преси, а в собі самому. Шукати глибоких і дієвих правд, з яких найбільшою є, що нині немає вже народів-парїів і що не сила поставити живий, думаючий та будуючий український нарід на становище парія.

Ця думка більше зясує польському громадянству за годину, ніж „ідея кругової поруки“ — за десятиліття. А найвищий час уже думати, а не тільки відчувати. Останнє-ж галасливе й середньовічне видовище, що впорядила польська брукова преса, все має із „чуття“, нічого-ж із „розуму“. Не один пошкодований, який з роспукою студіював ціни, що їх нотувала збіжева біржа, дякує нині аранжерам цього видовища, рахуючи дорогоцінну готівку. Не один і комуніст „оправдався“ перед своїм центром „успішною працею“...

Бо й надалі стоїть непорушним той факт, що леґальні українські орґанізації не є причиною нелеґальної діяльности та що всяка законспірована діяльність є поза впливами леґальної праці українських національних установ. Такий висновок диктує наша рівновага духа.

Вона кличе всіх, кому дорогою є українська національна справа, під нинішнє лихоліття підпорядкувати свої вчинки тій лінії громадсько-політичної праці, яку провадить єдиний національний провід. Чимало осіб думає, що чим гірше, тим краще. Але це гасло, здебільшого, обертається для українського громадянства на сумну дійсність: „Чим гірше — тим таки гірше“. Ані перерізаний дріт, ані палаючий стіжок, ані камінця на залізничому торі — не заступлять розвязаної секції Пласту чи філії Просвіти. Тим більше — широкої національної політики, яка від років у краю провадиться. Бо правду каже Яків Вассерман: „що втрачене — те не повертається“. Сила наша в організації, а майбутнє — в творчій праці сьогоднишнього дня.

Олександер Ковалевський.

Безглузда злоба чи нікчемність?

Львів, 19. вересня 1930.

Понад 50 літ беру живу участь в економічному житті нашого краю. А що економічні справи звязані нерозривно з політичними, то не могли бути для мене чужими і політичні справи на протязі піввікової моєї праці. Колись на економічній ділянці нашого краю українсько-польські взаємини були можливі. Тепер це безповоротно минуло. І тут відносини стають щораз прикріші.

Велика частина польської преси на те тільки й працює, щоби потягнути всю польську суспільність і правительство на шлях безоглядної негації української нації не тільки під політичним, але й культурним та господарським оглядом.

В даному випадку не думаю цього ілюструвати витягами з польської преси, бо їх булоб за богато. Я хочу спинитись тільки на одній справі, яка мене живо інтересує та входить безпосередньо в круг моєї діяльности.

Ось у львівському органі ендеків „Льовскі Курер Поранни“ з дня 31. серпня ц. р. (ч. 8) читаємо між іншим у відділі „Гоцки-кльоцки“ таке:

Piękne, naczelne prawo harcerskie powiada: „Na słowie harcerza polegają jak na Zawiszy“. Oczywiście na słowie harcerza polskiego. Bo trudno polegać na słowie takiego ukraińskiego „Płasta“ zwyczajnego obwiesia, że nie powiemy bandyty, obwieszonego rewolwerami, wytrychami, opchanego materjałem do podpalania i wyczynów złodziejskich.

O tej słowności „Płasta“ wiele mogłaby powiedzić firma Gl., dzierżawiąca fundację skarbkowską w Osmołodach obok Doliny. Oto latem zjechał tam „Płast“ na „obóz“. Młode hajdamaki ponabierały w firmie co się dało.

Naturalnie na kredyt.

Wierzono im, bo jakże: harcerze przecież. Wprawdzie jacyś tam ukraińscy, ale w każdym razie harcerze. W Osmołodzie bawili nieraz harcerze polscy i zostawili po sobie jaknajlepsze wrażenie. Sądzono też, że „Płast“ to przynajmniej coś podobnego.

Tak sądzono.

„Płastuny“ tymczasem zaśmiecały i góry i lasy, kradły chłopom ziemniaki, zaprawiały się do zbójeckich występów po haszczach, a pewnej pięknej nocy, nie zostawiając nawet biletu wizytowego po sobie zwinęły obóz i znikły. Nec nuntius....

Poszkodowana firma w krzyk: A kto nam zapłaci?!

Brzydka historja oparła się o sąd. Młodociane opryszki musiały zapłacić z nawiązką.

Sympatyczne chłopaki, co? Raz mordują, raz kradną. Chluba-duma „ukraińśkoho naroda“ — „Płast“.

I jak tu można domagać się rozwiązania tak sympatycznej, takiej ideowej organizacji?

Jak można?! **U.**

В наведених недовгих словах знівечив несовісний автор український Пласт. Пласт, мовляв, є гніздом молодих гайдамаків-злодіїв без слави і чести! А тому його слід негайно розвязати. З уваги на організацію українського Пласту, яка мені близька і з уваги на повище умісцевлення „злочинів“ Пласту, вважаю своїм обовязком як генеральний адміністратор столових дібр Галицької Митрополії, поінформувати українську суспільність про те, що все сказане у „Львов. Курері Поранні“ від початку до кінця видумане і що все воно є злобною клеветою. Цілі цьогорічні вакації перебував я в Осмолоді та Пілпютім і особисто обсервував поведінку Пласту та його новиків. Їх поведінка давала мені повне вдоволення.

Прочитавши повище наведене, вважав я за доцільне провірити все на місці та дізнатись, чи була бодай одна одиниця, яка допустилась би неправильности у поведінці супроти фірми „I. P. **Glesinger**“. Провіривши все, смію заявити, що фірма „I. P. **Glesinger**“ відноситься до організації нашого Пласту, як жіночого так і мужеського, з найбільшою пошаною, на яку ці організації своїм бездоганним поведенням вповні заслугують. Далі приємно мені ствердити, що не хто інший тільки названа фірма дала до диспозиції Пласту свій залізничий потяг на відізд на доли. Особисто був я свідком звивання пластових шатер і бачив на власні очі, що пластуни відїхали з Осмолоди днем, а не під серпанком ночі.

Наведена вгорі замітка „Кур. Поранного“ була, здається, обрахована на сензацію, а на ділі стала зразком нікчемности, клеветництва та несовісности засліпленого шовінізмом і нетерпимістю до всього українського автора. Пластові, в якому згуртований цвіт української молоді, вона тим самим зашкодити не могла.

Читаючи такі наклепи польського публіциста на український Пласт не можеш з дива зійти, якими засобами здатні воювати проти нашого народу несовісні люди. Цікаво тільки до чого вони у такій своїй діяльности зміряють, чи до консолідації своєї держави чи до скріплення східних сусідів?

о. Тит Войнаровський,
мітрат греко-катол. Митрополичої Капітули.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 23. ВЕРЕСНЯ 1930.

АЛЬФОНС ДОДЕ. 14)

МАЦІЦЬКИЙ

ПОВІСТЬ.

Цей правильник переписаний предбайливо власноручно автором, паном Віотом, був справжнім трактатом поділеним методично на 3 частини.

1. Обовязки вчителя супроти наставників;
2. Обовязки вчителя супроти товаришів;
3. Обовязки вчителя супроти учнів.

Були там передбачені всі випадки: від розбитої шиби аж до ситуації, коли на годині підносять одночасно дві руки; — а щодо життя вчителів то всі його подробиці були там зясовані від висоти їхньої платні аж до пів-пляшки вина, яка належиться кожному до обіду та вечері.

Правильник кінчився красномовною розвідкою про доцільність правильників. Та Маціцький при всій пошані для твору п. Віота не мав сил дочитати його до кінця і — саме в найбільше красномовнім місці — заснув...

Ох! цієї ночі спав я погано. Тисячі фантастичних снів мучило мене... Раз це були ключі Віота, що дзеленькали мені в ухах, то знову ворожка в очицях сіла поруч мене так, що я підскочив, то знову чорні очі — ах! які чорні!— гляділи дивно-пронизливо на мене...

В год. 8-ій я був у гімназії. Пан Віо на порозі з ключами стежив, як учні, що не мешкали в гімназійній бурсі, сходяться до школи. Він солодко всміхнувся до мене:

— Заждіть тут при вході; коли учні вернуться, я представлю вас вашим товаришам праці

Я прохожувався сюди й туди і кланявся в пояс панам професорам, що надбігали задихані. Тільки один із них відклонився мені: був це священик, професор фільософії, „чудак“, як пояснив мені Віо... Я відразу полюбив цього чудака.

Голос дзвінка. Кляси наповнюють. Четирьох чи пятьох молодців, від 25 до 30 літ, зле одягнених, з простакуватими лицями, бігло навскач і нараз зупинилося, побачивши Віота.

— Панове! представляю вам вашого нового товариша пана Данила Ейсета.

Сказавши це вклонився нам низенько і відійшов зі своєю усмішкою, перехиливши голову на плече і подзенькуючи ключами.

Я і мої товариші ми тільки переглянулись.

Найбільший і найгрубший з них забрав перший слово: це був Серієр, той славний Серієр, якого я мав заступити.

— Го-го! — гукнув він весело — ось коли можна справедливо сказати, що гора з горою не зійдеться...

Це мав бути натяк на мою висоту, що сильно відбивала від такої гори, як мій товариш. Усі щиро сміялись, — я сам перший, але впевняю вас, що в такім менті я радо запродав би свою душу чортові, щоби тільки бути на кілька цалів вищим.

— Не беріть собі цього до серця — сказав велитень Серієр і стиснув мені руку — хоча ми не могли би стояти під одною мірою при бранці, але можемо змиритися при склянці... Ходіть зі мною, товаришу, я плачу прощальний пунч у каварні Барбета і хочу, щоби ви були з нами... за чаркою познайомимося ближче.

І не даючи мені часу, щоби я відповів, узяв мене під руки і потягнув за собою.

Каварня Барбета, куди мене вели нові товариші, була на площі військових вправ. Туди ходили військові підстаршини і коли ми ввійшли до середини, нас вразила велика скількість чак і шаблюк на вішалах.

Відізд Серієра і його пунч стягнув до каварні масу гостей, постійних і принагідних... Підстаршини, яким представив мене Серієр, привитались зі мною дуже тепло. Та правду кажучи поява Маціцького не була ніякою сензацією і про мене хутко забули, так, що я сидів ніяково в кутку салі...

Коли вже склянки були повні, Серієр підійшов до мене. Скинув піджак і курив довжезну глиняну люльку, на якій порцеляновими буквами було вирізьблене його прізвище. Усі вчителі мали в каварні Барбета такі люльки:

— Що-ж, колеґо? як бачите, наша професія має також свої добрі сторінки... Словом, як на початок, то ви добре попали. Передовсім у Сарлянді є у Барбета знаменита полинівка, а відтак у нашій буді не буде вам так дуже зле.

„Буда“ це була гімназія.

— Будете господарем у чужих клясах, де хлопці мусять слухати як у війську. Побачите, як я їх видресував! Директор — не кепський хлоп, а товариші файні хлопці... хіба стара чарівниця і Віо...

— Яка стара? — спитав я, затремтівши.

— Небавком з нею познайомитеся. День і ніч швендяється по гімназії зі своїми сліпаками... Це тітка директорка, виконує обовязки господині в бурсі. Ех! відьма! якби могла то заморила би нас.

По цих ознаках я зараз пізнав ворожку в очицях і мимохіть почервонів. Десять разів збирався я спитати: „А чорні очі?“, та не посмів. Говорити про чорні очі в каварні Барбета!

(Продовження буде.)

Еміґрація.

Еміграція з Польщі. — Створення Еміграційного Синдикату.

Заходом Експозитури Еміграційного Уряду відбулася перед кількома днями конференція представників усіеї львівської преси, на якій подано зібраним інформації про еміграційний рух у Польщі в останньому десятилітті і про утворений недавно Еміграційний Синдикат. Пригляньмося ближче цим двом справам.

З реферату представника Експозитури Еміґраційного Уряду д-ра Вишинського довідались ми, що з Польщі виїхало до **позаевропейських країв** за час від 11. листопада 1918 до 31. грудня 1929 року **525.633 осіб.** З того: до Злучених Держав 244.997, до Канади 92.573, до Арґентини 89.480, до Палестини 33.194, до Бразилії 17.359, до інших держав 16.155, невідомо куди 26.870. Найбільше людей виїхало з Польщі до позаевропейських країв у 1921 році (168.544). В останніх пятьох роках еміґрація до тих країв представляється так: в 1925 р. — 39.441, в 1926 р. — 50.421, в 1927 р. — 58.137, в 1928 р. — [illegible] 1929 р. — 78.714. В останніх роках еміґрувало найбільше людей до Канади й Арґентини.

До европейських держав на сезонові роботи виїхало в останніх 10 роках з Польщі **555.173 осіб**. З того: до Франції 330.285, до Німеччини 198.462, до Данії 5.495, до Бельгії 5.479, до Румунії 4.514, до інших країв 6.926, невідомо куди 4.012. В останніх пятьох роках ця еміґрація представляється так: в 1925 р. — 44.275 осіб, у 1926 р. — 117.616, у 1927 р. — 89.427, у 1928 р. — 122.049, у 1929 р. — 174.728.

Нас буде цікавити в першу чергу **еміграція зі Східної Галичини,** себто з терену воєвідств львівського, станиславівського і тернопільського. В останніх двох роках виїхало з терену цих трьох воєвідств **90.076 осіб**, себто кругло 20 проц. усієї еміграційної маси з Польщі. По поодиноких воєвідствах цей рух представляється так: В 1928 році еміґрувало з воєвідства львівського 22.900 осіб, з того за море 9,968; зі станиславівського 5.368, з того за море 4.442; з тернопільського 12.618, з того за море 11.297. В 1929 р. дало львівське воєвідство 29.155 еміґрантів, з того за море 8.429; станиславівське 7.353, з того за море 4.327; тернопільське 12.682, з того за море 9.509.

Уже з цих кількох цифр видно ясно, яка могутня еміграційна струя пливе щорічно з Польщі у широкий світ і яка це важна проблема еміґраційна справа взагалі. І ось польський уряд бажав би унормувати справу еміґрації зі своїх теренів по своїм бажанням і повести її по згори виробленому пляну. З тією метою й покликано саме до життя **Еміграційний Синдикат,** якого централя міститься у Варшаві і який працюватиме при помочі своїх відділів та аґентур, розсіяних по цілій державі.

Еміґраційний Синдикат по інформаціям його представника інж. Сарновца є спілкою, в якій уряд має 60 проц. уділів, а концесіоновані в Польщі корабельні лінії (в числі 20) 40 проц. уділів. Мета Синдикату помогати еміґрантам перед виїздом і в часі дороги. Отже Синдикат при помочі своїх відділів та аґентур даватиме всім інтересованим інформації про іміґраційні краї, про умовини ґеоґрафічні і кліматичні, про ринки праці, про платні і т. п., він буде інформувати про еміґраційні і консулярні приписи в краях, до яких виїздять наші люди, буде давати устно й писемно інформації про всі необхідні формальности при вироблюванні документів подорожі, виповнювати подання до властей, помогати, а навіть виробляти у властей документи подорожі і т. д. Очевидно, Синдикат через свої відділи уладжуватиме збірні транспорти еміґрантів, інкасувати гроші за корабельні карти й залізничі білети і т. д. Всі поради будуть даватися в аґентурах і відділах Синдикату безплатно.

Еміґраційний Синдикат має досі на зах.-українських землях (Сх. Галичині, Волині й Поліссі) 15 станиць, з того 5 відділів і 10 аґентур. Синдикат працюватиме в тісному порозумінні з товариствами суспільної опіки, отже і з Т-вом опіки над українськими еміґрантами.

З хвилею оснування Еміґраційного Синдикату почуваються загроженими у своїм істнуванні всі відділи й аґентури ріжних корабельних товариств, що працюють на нашому терені. Вони скорше чи пізніше будуть звинені, при чому кращі їх працьовники перейдуть до бюр Синдикату. Стратять також поле до діяльности ріжні аґенти і всякого покрою дурисвіти і пявки, що, користаючи з несвідомости, непоінформованости й наївности еміґрантів, побирали від них нераз поважні суми „за вироблення паперів“, а потім щезали. Все те в короткому часі відпаде. Невідомо тільки, яку політику з погляду українських національних інтересів поведе Еміґраційний Синдикат. І тут ми зачекаємо на його діла.

Арештування бувш. посла Кунька.

Політична поліція в Тернополі арештувала в пятницю 19. ц. м. бувшого посла тернопільської округи Антона Кунька, селянина з Чернилева Руського, пов. Тернопіль. Пос. Кунько приїхав до Тернополя в особистих справах пополудневим потягом з Бірок Великих і тут з місця арештували його агенти політичної поліції. Арештування б. посла Кунька має виключно політичний характер. По переслуханні в поліційнім комісаріяті, а опісля у слідчім відділі, віддано б. пос. Кунька до диспозиції прокуратора при окружнім суді в Тернополі Музики і в полудне в суботу 20. ц. м. відставлено його з поліційних арештів до слідчої вязниці при окружнім суді в Тернополі, де його переслухував слідчий судля д-р Янеллі. Після інформацій, які одержала жінка арештованого в поліції, бувшого посла Кунька мають в найближчім часі відставити до знаної нині військової вязниці в Берестї над Бугом.

Дотепер є увязнені слідуючі українські бувші посли: 1) Володимир Целевич, бувший судля і бувший ґенеральний секретар УНДО у Львові, 2) Олександер Вислоцький, рільник з Бродів, 3) Степан Кузик, дир. ПСК. в Рогатині (тепер уже на волі) — всі три з золочівської виборчої округи, 4) Іван Заваликут, канд. адвокатури в Коломиї, 5) Антін Кунько, рільник з Чернилева Руського — оба з тернопільської виборчої округи, 6) Іван Ліщинський, бувший народній учитель у Львові з львівської виборчої округи, 7) Дмитро Паліїв, редактор „Нового Часу“ у Львові зі станиславівської виб. округи — всі сім є членами партії УНДО, 8) д-р Осип Когут, адвокат в Богородчанах, укр. соціяліст-радикал з державної листи ч. 22 і 9) Павло Васильчук аґроном в Холмі, член Селянського Союзу з державної листи ч. 18.

У справі нансенівських пашпортів.

На увагу українській еміґрації.

У днях 2.—5. вересня відбувалося в Женеві засідання Дорадчої Комісії в справах біженців при Лізі Націй при участи представників 13 заінтересованих держав. Представник Румунії, міністр Антоніаде, порушив питання про іменування українців у нансенівських пашпортах українцями, а не „руськими“. На його предло-

---

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 23. ВЕРЕСНЯ 1930.

ПРОФ. ІВАН ОГІЄНКО.

Історичний словник української мови.

(Слово до Української Академії Наук у Київі).

Гуманістичні науки — історія, література, мовознавство — грають чималу ролю в відродженні кожного народу і викликають національну свідомість у широких колах громадянства, що живуть під впливом чужих великодержавницьких ідей.

Мовознавство в недержавних народів завше тішилось особливим признанням і теплою опікою свого загалу, бо станом національного мовознавства звичайно й мірявся стан національного пробудження народу, що пережив „етнографічну“ добу. Так само було й в нас, — наше мовознавство (хоч і не в високім стані) відоме здавна, на полі української лінґвістики працювало багатенько вчених дослідників, більших і менших, працювало часто з тим пієтизмом у праці, які моливі тільки у недержавного народу. Окремі галузі українського мовознавства — історія мови, граматика (фонетика, складня), діялектольоґія і др. — досліджені на теперішній час зовсім не зле, і ми тут частенько маємо чим похвалитися навіть перед народами державними, з культурою вищою від нашої.

Найголовнішим джерелом кожного мовознавства, його вищим ступінем і короною скрізь був історичний словник. Усі наші праці з мовознавства часто мало обґрунтовані власне через брак доброго історичного словника мови. Тому зрозуміло, чому кожний нарід — в особах його кращих мовознавців — так багато дбає про виготовлення докладного наукового історичного словника своєї мови. І з часу виходу в світ такого словника звичайно починається нова доба того чи іншого національного мовознавства, бо з цього часу можемо вирішувати силу найріжніщих лінґвістичних питань, що раніше „висіли в повітрі“, не оперті на джерельному історичному матеріялі.

В травні місяці цього року Українська Академія Наук у Київі випустила нову велику працю: „Історичний Словник українського язика“ (покищо з тому І А—Ж зшиток І А—Глу, 528 ст. 4° в дві шпальти), під редакцією проф. Е. Тимченка. Отже таки дочекалися ми свого великого Свята!

Історичний словник української мови! Мрія трох поколінь наших учених! Та це-ж тепер сотні рук (і не тільки мовознавчих!) хапливо потягнуться до нього, як до найвищого трибуналу, як до найавторитетнішого джерела за виясненням найріжнороднішиx питань і темних загадок з обсягу не лише самого мовознавства. До цього „Словника“ в першу чергу негайно звернуться усі мовознавці, навіть і не словянські, шукаючи в нім відповіди на питання, що їх у кожного з фахових лінґвістів набралося не мало. Тепер кожному з ворогів нашої мови, що звичайно повторяли дошкульні нісенітниці про українську мову, легко можна відкрити ту чи іншу сторінку „Історичного Словника“ й довести його помилку, ще й користаючи з авторитету Академії Наук. Нарешті як на долоні, стануть відтепер ясними наші рясні спірні питання з мовою польською, білоруською й російською...

Думка про складання Історичного Словника української мови повстала давно, — цією справою займався ще П. Житецький, назбиравши для того коло 12 тисяч карток слів, вибраних з памяток старої української мови. Цеюж таки справою довго займався проф. Е. Тимченко, зібравши коло 60 тисяч карток слів, вибраних з 34 українських джерел; з цього матеріялу Е. Тимченко склав був малий історичний словник нашої мови і післав його на Костомарівську премію.

В 1919 р., коли проф. Е. Тимченко був професором Камянець-Подільського Державного Українського Університету, знову виринула справа про складання „Історичного Словника української мови“. Я, як ректор цього університету роздобув на це солідні потрібні кошти і доручив Е. Тимченкові цілу справу. За рік праці виписано тоді понад 30 тисяч карток, головно з „Архиву Юго-Западной Россіи“. На весні 1920 р., з постанови Сенату, Камянецький Університет подарував увесь виготовлений матеріял Українській Академії Наук, для чого й відрядив проф. Е. Тимченка відвезти дарунок до Київа. Ця Камянецька доба була реальним початком складання Історичного Словника українськоі мови вже на нових основах.

З самого початку Українськоі Академі[illegible] Наук при ній заклалася „Комісія Історичног[illegible] Словника української мови“, а на голову [illegible] обрано з правами дійсного члена Академії зі[illegible] домого й заслуженого українського лінґвіста знавця сучасної мови проф. Е. Тимченка. Ріж[illegible] перешкоди не давали змоги Е. Тимченкові своє[illegible] часно приступити до систематичної праці, і а[illegible] від 1920 р. організував він у Київі вже постійн[illegible] збирання потрібного матеріялу. І цих 9 л[illegible] (1920—1929) виписувався найріжніший мат[illegible] ріял — назбирано ще 212.284 картки (до 100 ти[illegible] сяч попередніх), над чим працювали: Л. Біл[illegible] зір, Е. Боровик, Є. Волошин, Ф. Гаєвський, [illegible] Грушевська, О. Грушевська, М. Зеров, Л. Кіст[illegible] ківський, П. Ковалів, К. Лазаревська, М. Лев[illegible] Назаревська, О. Назаревський, Г. Петренко, [illegible] Різник, П. Рулін, Е. Смолинська, В. Ставни[illegible] М. Станиславський, М. Тимченко, М. Хомич[illegible] ський, С. Якимович і інші. Так зібраний бу[illegible] невпинно збирається й далі потрібний мате[illegible] і приступлено до його редагування й укл[illegible]

ження Дорадча Комісія визнала, що **вирішення цього питання належить до компетенції урядів окремих держав.**

Це рішення має для української еміграції **велике практичне значіння:** по-перше, воно дає міжнародньо-правну підвалину для наших досягнень у цій справі в тих державах, які, як приміром Румунія, Чехословаччина, вже означують нас у пашпортах українцями; по-друге, воно дрочищує грунт для праці в цім напрямку, даючи можливість домагатися тогож і українським емігрантам в інших державах, які, як приміром Німеччина, Бельгія, і досі ще означають в нансенівських пашпортах українців „русьжими".

Треба тільки, щоб українські емігрантські організації розвинули належну активність. А то ось на цім засіданні Дорадчої Комісії не можна було порушити справи в повнім її обсязі, себто про визнання українців за окрему категорію біженців, подібно росіянам і вірменам; на перешкоді до цього стала непідготовленість справи в деяких державах. Так наприклад у попередніх переговорах представник Німеччини заявив, що не має директив у цій справі від свого уряду, а представник Італії висловив побоювання, що вирішення нашої справи моглоб викликати невдоволення радянського уряду.

Інтереси українців у Женеві заступали делегати поодиноких українських організацій: О. Шульгин, Шумицький, д-р Келлер-Чикаленкова, Мартос та ген. Удовиченко.

Сниться їм Габсбург.

А. Т. Е. Відень. З Будапешту сповіщають про нараду мадярських легітимістів у справі звеличання повноліття архикняза Оттона Габсбурга. Було три пропозиції: прочитати декларацію легітимістів у мадярському парляменті, видати проклямацію до нарóду та влаштувати банкет. Принято цю третю пропозицію. На банкеті промовлятиме граф Аппоній. На нараді відкинено також плян співпраці із австрійськими монархістами, щоби нарід не підозрівав, що мадярські монархісти прямують до реставрації австро-угорської монархії, а не до окремої монархії мадярської.

НОВИНКИ

— ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ розсилаємо з нинішним числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на жовтень виносить 5 зол.

— Арештування на Левандівці. У вчорашнім „Ділі" подали ми новинку про „саботаж" на Левандівці, а сьогодні телефонують до нас, що у звязку з цією справою на Левандівці арештовано кільканацять українців, між ними Івана Шмигалу і його брата, В. Сохацького та Михайла Іваха. Окрім цього поліція перевела в українських кооперативах ревізію, що тривала від год. 8. рано до 10.

— Памяти незабутого П. Холодного. Виконавчий Комітет по улаштуванню Святочної Академії і посмертної вистави творів П. Холодного просить всіх громадян, що мають у себе мистецькі праці Покійного, повідомити про те Управу Національного Музею (Львів, Мохнацького 42). Посмертна вистава відбудеться раньою весною 1931 р. Комітет просить позмозі вже надсилати речі, щоб можна було заздалегіть уложити і усталити каталог вистави і опис творів Покійного. На підставі зібраного матеріялу творів мистецьких, споминів і листів, буде складена монографія мистецької творчости П. Холодного і видана заходом Нац. Музея. Управа Музею бере повну відповідальність за зворот у цілости надісланих річей. — Голова Виконавчого Комітету **о. д-р Й. Сліпий.**

— З нагінки на Пласт в польській пресі. У „Веку Новім" з 18. ц. м. подано прізвища і світлини тих, що по інформаціям польської преси хотіли напасти на Рацлавіцьку Панораму і Палату Штуки. Є це типовий зразок журналістичної несовісности, себто натягання якихсь правдивих чи уроєних фактів до потрібних — всім зрештою добре знаних — цілей. Про Володимира Радечія пишуть там: „Як довідуємося, Володимир Радечій у сферах (!) українського „Пласту" „уходив" за атлета перкової ваги, а надто був караний вже кількома місяцями тюрми за крадіж". „Век" не мав уже настільки відваги, щоб написати очевидну брехню, але написав це в такій формі, що кожному читачеві відразу прийде на думку, що, мовляв, Радечій пластун! Тимчасом ані Володимир Радечій ніколи не був членом Пласту, ані Пласт не займається атлетикою, яка навіть у ділянці пластового спорту не має найменшого пристосування, ані тим менше може Пласт щонебудь мати спільного з людьми, що були колинебуть карані за крадіж. Зрештою не треба хіба нікому тут пригадувати, як Пласт ставиться до всяких здобутків мистецтва й культури і що поручають членам Пласту в цій мірі пластові приписи. Але тим, що злобно перекручують дійсність і правду, ніякі вияснення чи спростування очевидно не поможуть. — **Пластовий референт преси.**

— Україніка. В ювилейнім чеськім збірнику на пошану визначного педагога О. Каднера, проректора праського університету вміщено статтю відомого українського педагога Ст. Сірополка п. з. „В бої за родном школу на Украіне".

— Знов комуністи перед судом. Львівський суд присяжних закінчив розправу проти Олександра Малиновського, родом з Вел. України та проти Михайла Возниці. Акт обвинувачення закидає їм, що в день уродин марш. Пілсудського вони ширили комуністичні летючки та промовляли на Знесінню до робітників у комуністичному дусі, захвалюючи Радянщину. Малиновського засуджено на 2 роки, а його товаришa на 2 і пів років вязниці.

— На кару смерти. Роман Мацапула із Підгородя під Галичем хотів конечно женитись із Оленою Фіголь. Олена не мала нічого проти цього, щоби вийти за нього заміж, бо хлопець був пристойний і не бідний. Але між її родичами та родичами женихa прийшло до непорозумінь у маєткових справах і родичі розбили пляни молодої пари. Де двох беться, там третій користає — подумав собі Станислав Цимбалістий і почав залицятись до Олени і хотів повести її до шлюбу. Роман Мацапула вмовив у себе, що без Олени він не може жити і замість найти собі другу Олену, узяв револьвер тай застрілив свого суперника. Думав, що тим чином промостить собі дорогу до Олени, але промостив собі тільки дорогу до криміналу. На днях Мацапула станув перед станиславівським судом і хоч він боронився, що з жалю за втраченою дівчиною сам не знав, що робить, судді присяглі не сокрушили свого серця над залюбленим хлопцем і станули на становищі, що Цимбалістий ні в чому не був винен та що вбивати його не було причини, бо як Олена гарна, то її має право любити не лише Мацапула, але і Цимбалістий. І Мацапулу засудили в станиславівськім суді на кару смерти через повішення. Як Мацапула почув присуд, то розплакався, бо лекше вбити другого чоловіка ніж самому йти на смерть. Але оборонець вніс касацію, то може ще присуд буде змінений.

— Ті, що є прокляттям новобранців. Перед військовим судом у Лодзі закінчилась розправа проти капралів 10. полку артилерії Болеслава Маріяна Слабого і Ервіна Качинського, яким акт обвинувачення закидав, що вони знущались над новобранцями та й забирали від них гроші. Приводом до процесу був факт, що один вояк Герман утік із Лодзі до Німеччини і написав до батька, що здезертирував тому, бо капралі торторували його. Батько дезертира подав справу до суду і назвав імена обидвох капралів. До розправи покликано 60 свідків вояків, які потвердили, що обвинувачені капралі били їх нагайками по голих плечах, копали острогами, казали в ночі робити під ліжком рачки дефіляду та просто катували рекрутів. Інші свідки оповідали про капралів нечувані річи: як капралі били їх острогами в лице так, що ранили їх, вибивали зуби, казали держати кріси в одній руці так довго, аж новобранці умлівали і т. д. і т. д. Капраля Слабого засуджено на 2 роки вязниці, а Качинського на 6 тижнів вязниці. Обидвох деградовано зі степенія капралів. Обвинувачені відповідали з вільної стопи, але по розправі їх арештовано і вони вже відбувають заслужену кару.

— Робітничі заворушення в Познанщині. У Людвиківці під Познанем вибух робітничий страйк, до якого приступила тільки частина робітників. Страйкуючі робітники напали на тих робітників, що працювали у фабриках та потурбували їх, між іншим одного робітника поранено дуже поважно. Поліція стала в обороні працюючих робітників і стріляючи в повітря, розігнала учасників страйку та арештувала кілька осіб.

— Нова летунська катастрофа. На летунській площі в Штутґарті відбувались вправи летунів, підчас яких летуни мусіли виробляти в повітрі ріжні акробатичні штучки. Летун Шіндлер пробуючи перескочити з одного літака на другий при помочі драбинки з мотузів, вчинив це так невдало, що два літаки ударили об себе, а Шіндлер упав на дах дому і згинув, а обидва літаки розбились на тріски, при чім утратило життя ще 4 летунів. Цікаве те, що цю катастрофу сфільмовано і в кінах можна буде бачити картини із справжньої летунської катастрофи.

— Скільсть худоби в Европі. Найбільше худоби є на території бувшої Росії, бо 70 міл. рогатої худоби та 25 міл. свиней. Німеччина має 18.4 міл. рог. худоби і понад 20 м. свиней, Франція 15 міл. і понад 6 міл., Велика Британія 7.9 міл. і 3.4., Ірляндія 4.1 міл. і 1.2 міл., Румунія 4.4 міл., Італія 7.4., Югославія 3.6 міл., Чехословаччина 4.7 міл. і 2.5 міл., Данія 3.1 міл., Польща 8.6 міл. Звісно, що числа ці треба вважати далеко не точними, лише приблизними. — **Т. М.**

ня „Словника". Літери першого тому А, Б, В уложив сам директор Комісії проф. Е. Тимченко, літери Г, Ґ, Ж уложили К. Лазаревська і Г. Петренко, а літери Д, Е, Є — Є. Волошин. Ці особи „крім зазначеної роботи укладачів виписували на ці літери матеріяли для визначення походу слова", а працю їх усіх зредаґував проф. Е. Тимченко. Перший зшиток цієї праці — букви А, Б, В, Глу, 528 двошпальтових сторін, з передмовою на 5 сторінках і зазначенням величезного числа джерел на 16 ст. (зазначено їх 365) — оце недавно показався на світ і став приступним для ширшого кола прихильників рідної мови.

Кожний український інтелігент, особливо впосеред наукових робітників — деб він не жив і до якої держави не належав — реально відчує тепер, що ми маємо свою національну Академію Наук, що ми маємо свій реальний великий науковий осередок — на берегах старого Дніпра у Києві.

І сердечне спасибі сьогодні мусить сказати своїй Академії Наук та її членові проф. Е. Тимченкові весь український загал.

На мені, як на фаховому історикові української мови, лежить не зовсім приємний обовязок сказати й своє щире слово з приводу виконання нового видання нашої Академії Наук. Беручи справу зовсім обективно, мушу ствердити, що академічний „Історичний Словник українського язика" (І зшиток) зложено з сучасного наукового погляду не зовсім так, якби хотілося. За ці критичні слова на адресу нашої Академії Наук та впорядчиків „Словника" приймаю на себе всю відповідальність, і в разі потреби дам ще докладніші вияснення. Тут іде не про амбіції персональні, а про загально національну справу.

Найгірше стоїть справа з джерелами, звідки зібрано матеріял для „Словника", а в даним разі — це найважніща справа. У передмові до „Словника" редактор його на ст. III зовсім правдиво пише: „Завдання Комісії Історичного Словника українського язика — вичерпати той словний скарб, що ми маємо в памятках нашого письменства **з найдавнішого його часу до XIX віку**". Власне, цього завдання Комісія якраз і не виконала, а може розуміє його якось своєрідно, по-свойому. Маю на увазі те, що Комісія зовсім оминула українські памятки XI—XII—XIII віків, і до свого „Історичного Словника" внесла матеріял тільки з XIV. віку зачинаючи*). Цебто: „Історичний Словник" зачинає нашу мову (з памяток) тільки від XIV-го віку... Добре, а щож було в нас до того часу? Наша мова чи письменство до XIV віку не існували? Чи може не маємо з тих віків писаних памяток? Чи може була „загально-руська" доба і тільки з XIV. віку виріжнюється з неї українська мова? Коли в передмові до „Словника" редактор заявляє, що він поставив собі завдання — вичерпати для Словника той словарний скарб, „що ми маємо в памятках нашого письменства **з найдавнішого його часу**" (підкреслення моє) і зачинає цей „найдавніший час" тільки з XIV-го віку, то історики української літератури в праві запитати свою Академію Наук, чиж то вона справді XI—XIII віки викидає з нашого письменства? Історичний Словник — то завше в першу чергу словник літературної мови, і хібаж ми, українці, не мали своєї літературної мови в XI—XIII віках (хоч це й не була мова народня)?

Усе це питання, на які не маємо жадної відповіди в короткій передмові (ст. III—VII) до „Словника".

(Докінчення буде.)

*) Правда, в Списі джерел зазначені „Слово о Полку Ігоревім" (список пізній) та „Руська Правда" зо списку 1282 р., але в І зшиткові цитат із цих памяток я не знайшов

— **Важне для тих, що хочуть їхати до Америки.** Як повідомляє варшавська „Морська і річна Ліга", канадийський уряд задумує обмежити еміграцію до Канади, особливо рільничу еміграцію. Причиною цього є рільнича надпродукція. — У найближчому часі в Льондоні, Варшаві і Штрассбургу відбудеться нарада вищих урядовців консулятів Злучених Держав Півн. Америки у справі обмеження еміграції до цих держав. Будуть загострені професійні кваліфікації емігрантів та справи отримання віз. Причиною цього також господарська скрута в Зеднинених Державах.

— **Зі Спів. Т-ва „Сурма".** Подається до відома членів Т-ва, як і тим, що бажали би вступити в члени Т-ва, що проби хору починаються в дні 24. вересня (середа) в год. ½8. вечором в малій салі Т-ва Лисенка. Членів приймається на трьох перших пробах; після скомплетування хору виділ Т-ва нових членів приймати не буде.

— **Друкарська помилка.** В останньому ч. „Діла" в новинці „З життя Закарпатської України" замість „Вмині Верецьки" повинно бути „Вижчі Верецьки".

Арештування.

У Грималові арештувала поліція хлібороба Ант. Гершона та Вас. Бурштинського, кооп. помічника. Їм закидають підпал стирт на фільварку в Грималові. — У Ворохті арештували Вол. Попадюка та відставили до сл. виділу в Станиславові. Попадюк, як відомо, виступав у процесі за бомбовий замах на Сх. Торги м. р.

„Пошукування підозрілих".

У порозумінню трьох воєводів Сх. Галичини, як повідомляють польські ґазети, влада безпеченства почала пошукувати підозрілих у повіті: бобрецькім, рогатинськім, бережанськім і підгаєцькім при співучасти спец. зорґанізованих відділів держ. поліції. Кермує акцією воєвідський командант держ. поліції у Львові інсп. Грабовський. Пошукування потревають кілька днів.

В акції бере участь тисячу поліцаїв.

Перетяті дроти.

На терені гром. Станиславівки (пов. Мости Великі) невідомі люди перетяли телеґрафічні та телефонічні дроти, що лучили Львів із Мостами Вел. Так повстала перерва на 100 км. Шкоду направлено. На шляху Дібще-Коморівка (між Бережанами та Тернополем) перетяв хтось два телефонічні дроти. „Сл. П." повідомляє, що як підозрілих у перетинанні дротів між Олеськом і Підгірцями арештувала поліція Мих. Сумика, дир. кооперативи в Олеську та Ром. Татаньчука, канцел. помічника, хвилево без заняття.

Пожежі.

Польські ґазети повідомляють, буцімто в лісі Ст. Балтаровичевої в Яричеві Старім біля Львова уложив хтось три стоси дров і підпалив один стіс. Побережник стріляв для страху у повітря, до нього нібито стріляли підпалячі й утекли. В Грибовичах Малих, пов. Львів, згоріла стирта конюшини вартости 10 тис. зол. У Радиличах (пов. Дрогобич) на фільварку д-ра Генр. Колішера зі Львова згоріли три стирти збіжа вартости 9000 зол. Стирти підпалено буцімто якимсь легкозапальним плином. На полі біля Дичкова (пов. Тернопіль) згоріло півтора стирти конюшини власника місц. фільварку Ант. Островського. Польські часописи повідомляють нібито це був підпал за те, що Островський поставив хрест на спомин „Цуду над Віслов". У Ямельній, біля Львова, згоріло 11 хат і госп. будинків. Вогонь вибухнув у стодолі госп. Кузмінського, як признають і польські ґазети, з покиненої папіроски. У Підкаміні (п. Рогатин) згоріла стирта сіна Вл. Берната, вл. 80-морґ. господарства в Загірі Кнігинецькім. У Соснові (п. Підгайці) згоріла стирта соломи Ф. Чарнецького. Поліція арештувала Мих. Стецика. В Більці Зол. (пов. Борщів) на фільварку кн. Павла Сапіги згоріло 20 фір соломи. Шкода 200 зол. Найшли нібито фляшку легкозапального плину. В Ходачкові Малім (пов. Тернопіль) на фільварку Ліндера згоріло три стирти збіжа. Шкоди є на 28.000 зол., була в цілости обезпечена. Найшли буцімто фляшку нафти та бачили, як утікало 6 людей. У Цицівці б. Заруддя (п. Збори) згоріли 3 стирти вівса, 48 кіп гречки, 10 фір сіна, стайня з госп. приладдям вл. Хаскельзона та оо. Домініканів із Підкаменя. Шкоди є на 22.225 зол. Була обезпечена. Підчас пожежі чули нібито три сильні вибухи а всі три обекти займились рівночасно.

Українська школа ім. князя Льва у Львові вилетіла у воздух.

Коло 1. год. вночі з суботи на неділю (з 20. на 21.) вилетіла в воздух народня школа ім. князя Льва при вул. Крупярській (бічна Личаківської) у Львові. Наслідком вибуху бомби зруйноване ціле нутро і поважно ушкоджений дах одноповерхового будинку школи. У сусідних домах повилітали від сильного потрясення шиби.

У польській пресі появилась на основі поліційних інформацій вістка, що вибух стався не наслідком підложення бомби, але наслідком переховування вибухового матеріялу у пивниці школи.

По вибуху найдено у віддалі кількадесяти кроків ще одну бомбу, яка не вибухла і яку забрала поліція.

На основі засягнених на місці інформацій слід зазначити, що в будинку школи пивниці нема.

У звязку з цим вибухом почнуться доходження й арешти — очевидно серед... українців.

У звязку з вибухом арештували Ант. Савчука 25-літнього малярського помічника та його брата.

Побиття нач. ред. „Роботніка".

У соймовім буфеті полк. Сцежинський, директор аґенції „Іскра", вдарив двічи в лице нач ред. „Роботніка" Недзялковського за ос. обиду в „Роботніку". Соц. б. пос. Барановський вдарив полк. Спежинського, Станьчик вирвав йому палицю, кидали попільничками, чарками, фляконами. Пані з обслуги розплакалися. На коик пос. Жулавського „Не бийте", всі прохололи.

Опечатання „Роботніка".

За залягаючий податок влада опечатала друкарню й редакцію „Роботніка". „Роботнік" винен за обезпечення своїх робітників 120 тис зол. і податку 67 тис. зол.

Космоловська на волі.

Бувш. пос. Космовську, засуджену люблинським окр. судом на 6 місяців арешту, випустили за кавцією 500 зол. Гроші дали партійні товариші.

СПОРТ

Україна—Світезь 0:0.

Україна без Кобзяра, з Калецьким на воротах Світезь без Гелічка. Гра з обох сторін на низькому рівні, передовсім оба напади грали анемічно і зле стріляли. В Україні найліпша оборона і Калецький на воротах, а найслабший Лисик в нападі, який грав без голови стріляючи в гору. В другій половині Петрів пішов на оборону, а Скрегота до нападу, але і це не вплинуло на вислід, хіба, що Петрів імпонував сильними, далекими викопами. У Світезі найліпший воротар, який оборонив кілька дуже небезпечних стрілів. Видців до 500, суддя п. Кручковський.

Україна II—Світезь II 7:1 (5:1).

Дуже добра гра резерви України, яка завдяки розумній і доцільній грі свого нападу віднесла над противником високоцифрову побіду. Ґолі стрілили: Труш, Терлецький і Ґоцький по 2, Шиналь 1.

Ліґові змагання.

Львів. Поґонь—ЛКС 2:1 (1:1). В першій половині мав перевагу ЛКС, якої не вмів використати. В тому часі Поґонь стрілила одні ворота з карного, а ЛКС з гарної комбінації. В другій половині натискала більше Поґонь і здобула ще одні ворота, завдяки яким виграла змагання. Видців до 3.000.

Краків. Краковія—Ґарбарня 3:2 (2:1).
Варшава. Леґія—Варшавянка 6:0 (1:0).
Варшава. Польонія—Варта 5:1 (3:0).
Лодзь. Висла—ЛТСҐ 4:1 (1:1).

За вхід до Ліґи.

Люблин. Унія—Лехія 4:3 (2:2).
Торунь ТКС—Іскра 5:3 (1:1).
Познань Леґія—ВКС 5:3 (1:0).

За вхід до А-кляси.

Львів. Металь—РКС 4:2 (3:1).
Львів. РКС II—Торпеда 1:1.
Львів. Сокіл II—Рух відкликано.

Товариські змагання.

Львів. Чорні—Гасмонея 4:1 (1:1).

Б. сенатор С. Козицький арештований.

З Луцька повідомляють нас, що в суботу арештовано на Волині б. сенатора Сельробуправиці Сергія Козицького. Причина арештування невідома, але можна догадуватись, що не інша від тієї, яка лягла в основу арештування інших послів і сенаторів.

Арештували священика.

Поліція арештувала в Скоморохах гр.-кат. священика о. Г. Галібея. Польські ґазети повідомляють, що арештовано о. Г. буцімто зате, бо ствердили його співучасть у підпалах на фільварку Зайдманової в Костельниках (пов. Бучач). У звязку з пожежою на тім фільварку та за „співучасть" із о. Галібієм арештували теж: Миколу Кусевича, голову „Лугу" в Золотім Потоці, Мик. Футеля, управителя молочарні в Золотім Потоці. У Костельниках арештували 23-літн. Мих. Щепанівського. Ревізії в хатах арештованих дали нібито доказовий матеріял.

З кіна.

„ЛЕТУНИ" (Кіно „Марусенька" і „Коперник".

Життя летунів цікаве і повне небезпек само собою є вдячним матеріялом для фільмового мистецтва. Летунство, яке в ніякому разі не може бути сюжетом для театральних творів і виведене на сцені, находить на екрані своє досконале зображення: рухливість і змінчивість летунського життя тут іде в гармонії з рухливістю і змінливістю фільмових сцен.

І фільма „Летуни" виконана під режісурою відомого Франка Капре, що режісерував знану воєнну фільму „Підводна Лодка", є безперечно одною з кращих теперішніх фільм у львівських кінотеатрах. Артисти Джек Голт і Ральф Ґрайвс які звичайно грають ролі приятелів, у „Летунах" відтворюють любовне суперництво двох летунів, капраля і сержанта летунських військ Злучених Держав Північної Америки. Предмет їхньої любови (Ліля Лі) створила милий тип санітарки американської армії.

Фільма „Летуни" повна романтики і чару життя у повітряних просторах, густо пересіяна комічними сценами й вояцькими пригодами та завершена великою битвою летунів із бандитами, битвою, у якій бере участь великий відділ американських військ. Ця фільма має у Львові справжній успіх.

Ол. Б.

Торговельні і кооперативні курси.

Одинока наша **Торговельно-Кооперативна Школа у Львові** оповіщує вписи на ріжні річні торговельні і кооперативні курси. Слід додати кілька слів інформації і пояснення до цеї оповістки.

Метою всіх цих курсів є дати молоді з покінченими ріжними школами та в ріжному віці **торговельну і кооперативну освіту** в розмірно короткому часі. Тож отвирається окремий однорічний курс для молоді, що **покінчила бодай 7 кляс всенародньої школи і 18-ий рік життя.** На тому курсі подається необхідні для будучого купця і промисловця предмети, як: книговодство, купецькі рахунки, переписку, науку про

(Продовження на стороні 6-ій)

Куток мови.

Умова — умовина.

Досі в нас нема сильно зазначеної ріжниці між цими двома термінами і їх часто плутають На Радянській Україні майже не вживають слова „умовина", заступаючи його скрізь „умовою", нпр. „у теперішніх умовах життя". Ми сказали би тут „умовинах", що заступає часто поняття „обставин". „Умова" — це контракт, договір, порозуміння, а „умовина" — „варунек", условіе. Нпр. „Ми списали умову на таких умовинах".

Слова, яких нам бракує.

Галицькі денникарі, що працюють здебільша при помочі німецької преси, відчувають не від нині недостачу деяких слів, які повторяються майже щоденно. Ось вони: „пех", „гохштаплер", „кібіц", „вельтшмерц", „штамґаст". Може хто з читачів знає які народні слова, що передали би бодай приблизно ці поняття?

торговлю і векселі, товарознавство, господарську географію і ін.

Для молоді, що покінчила **бодай 6 кляс середньої школи, ведеться однорічний курс,** на якім будеться подавати також торговельні і кооперативні науки, та вже в більшому обемі і на вищому рівені науковому — відповідно до більшого шкільного підготування його учасників.

Ще вищий науковий рівень і ширшу програму обіймає річний курс для **абітурієнтів (ок) середніх шкіл,** на якому будуть викладати крім вище названих предметів ще політичну аритметику, торговельний і промисловий закон, суспільну економію і надобовязково світові мови.

На всіх курсах окремо подається **науку про спільництво.**

Для молоді, що вже покінчила бодай курс для абітурієнтів, буде вестися ще річний кооперативний курс на вищому рівені, якого програма обіймає самі **кооперативні дисципліни,** як історія і теорія кооперації, організація, люстрація і ревізія всіх видів нашої кооперації, правознавство, банкові операції та специялізацію молочарську, кредитову й торговельну і т. п.

Наука є получена з працею в семинарах і практикою в кооперативах, тож абсольвенти цього курсу добудуть цілість торговельно-кооперативного знання, необхідно потрібного до праці в нашій кооперації.

Науку на всіх курсах ведуть учителі з покінченими високими школами, передовсім з відповідною практикою в нашій кооперації. Зокрема на кооперативному курсі викладатимуть майже виключно чільні робітники наших кооперативних централь. Тому всі ті курси, а зокрема вищий кооперативний курс, дадуть кандидатам на працю в нашій кооперації таке підготування, якого не дасть їм ніяка торговельна школа.

Кооператор.

Дописи.

ЛУЦЬК. **(Студенти).** Волинь нараховує під цей час біля 200 українських студентів, які студіюють у високих школах як у краю, так і в ріжних західніх країнах. Як живуть і вчаться ці студенти в далеких і чужих містах, здається, ніхто не знає. Можна припустити, що й самі студенти не богато знають про долю своїх товаришів. Причина в тому, що ні товариське, ні громадське життя нашого волинського студентства ще не оформилося й не злилося в життя орґанізованого громадянства й орґанізованих мас. Не тільки про те, що робить наше студентство за кордоном, але й на рідній Волині підчас ферій, нікому не відомо, за деякими приємними винятками. Тому-то наше студентство, що в біді і злиднях здобуває собі знання, не находило досі підтримки серед громадянства. На заклик до допомоги ініціятивної ґрупи студентства, старше громадянство відповіло в один голос: „Покажіться нам, скажіть принаймні, скільки вас, як і де ви працюєте?" У відповідь на це, як ми чули, студенти мають улаштувати відчит про студентство Волині. А покищо 13. ц. м. ґрупа студентів улаштувала в Луцьку в помешканні „Просвіти" концерт-баль на користь студентських організацій. Програма складалася з трьох частин: 1) жарт на 1 дію: „Татусь на відпочинку", 2) сольові й хорові співи, 3) танці. Хором диріґував п. О. Проскурня. В сольових виступах мав успіх студент п. Е. Гакен. — **П. В.**

*

БЕРЕСТЬ НАД БУҐОМ. **(Вибори до міської ради.)** Дня 14. ц. м. відбулися тут вибори до міської ради, характеристичні тим, що ББ та урядові кола цілком явно співпрацювали в поборюванні інших груп, які посміли виставити самостійні листи. Крім жидівських угрупувань, які страшенно розпорошились, виставляючи аж 11 лист, виступало сильно сконсолідоване ББ (починаючи від партійних ендеків, а кінчаючи безпартійними польськими націонал-комуністами, — всі поляки згрупувались під фірмою „Християнського Демократичного Обєднання" та оголосили гасло: „Геть з жидівською міською радою!"). Треба знати, що до цього часу в раді завжди була більшість жидівська, по прилученні-ж до міста передмість в цьому році, кількість населення збільшилась не на жидівську користь. Позатим були ще листи ППС і ББС (т. зв. револ. фракція) і листа православних, на якій пройшов місцевий просвітянський та кооперативний діяч п. І. Паренюк. Вибори ці були яскравим показчиком становища адміністративної влади. Ділялись ріжні речі, а вже найлекші „заходи" поробила влада, квестіонуючи громадянство ріжним місцевим громадянам, в тому числі і п. Паренюкові. Зазначувано недвозначно, що непослушних „приберуть", і цього можна сподіватись, бож маємо під боком „прибраних" послів... Несподіванку зробила ППС, здобувши серед скаженої нагінки аж 3 мандати (попереду був 1), що свідчить про повернення робітництва, головнож залізничників на залишені було позиції. Втратили, як і треба було сподіватись, жиди, а цілком збанкротували, здобуваючи тільки 1 мандат, комуністи. Голосуючих було 67 проц. Назагал ексцесів не було.

Берестейський.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 20. вересня п. м. масло експортове 4·10 зол.; десерове 4·0 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол.; копа яєць 8·30 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 22. вересня год. 7·30 веч. Борис Годунов".

Малий Міський Театр:

Щодня „Папа Кавалер".

Театр „Ріжнородностей" (в Народнім Домі):

Понеділок, 21. вересня год. 7·30 веч. „Хоробрий вояк Швейк".

Кіна.

АПОЛЬО: Парада любови і звукові додатки.
КАСІНО: Штабскапітан Ґубанев.
КОЛЬОСЕЙ: Нечинне.
КОПЕРНИК: Звукова фільма „Летун".
ЛЕВ: Звукова фільма „Ріо-Ріта".
МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Летун".
ОАЗА: Нічна варта.
ПАЛЯС: Звукова фільма „Погании".
ПАН: Живий труп.
ПАСАЖ: Чортівські кигті.
ПРОМІНЬ: Божеська жінка.
ХИМЕРА: Анні шукає чоловіка.
СТИЛЕВЕ: На провесні та Ольга Чехова.
ФАТАМОРГАНА: Заборонений овоч.
УТІХА: Забуті лица. Любов у природі.

Програма радіо.

Вівторок 23. IX. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Ґрамофонові плити. **Гельсінгсфорс** (221,4) 17·25 Мандолінова музика. **Льондон** (356,3) 13·30 Концерт солістів. **Берлін** (419) 16·30 Марші на грамофонах. **Харків** (426) 19·00 Український концерт. **Стокгольм** (435,8) 20·00 Концерт. **Рим** (441,2) 17·00 Радіо секстет. **Прага** (486,2) 17·00 Концерт. **Медіолян** (500,8) 12·15 Легка музика. **Брюссель** (508,5) 18·00 Радіотріо. **Відень** (516,3) 15·20 Капеля Гайбера. **Будапешт** (550,5) (19·30 „Мадам Батерфляй". **Ленінград** (1000) 16·00 Народня орхестра.

Середа 24. IX. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Ґрамоф. плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·15 Скрипка і віолінчельо. **Льондон** (356,3) 14·30 Радіо-орхестра. **Ревель** (401) 18·05 Концерт. **Берлін** (419) 16·30 Фортепянове тріо. **Харків** (426) 19·00 Концерт. **Стокгольм** (435,8) 19·00 Скрипка. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 21·00 Пісні Дворжака. **Медіолян** (500,8) 12·15 Легка музика. **Брюссель** (508,5) 18·00 Радіо-тріо. **Відень** (516,3) 12·00 Капеля. **Рига** (524,5) 16·00 Концерт. **Будапешт** (550,5) 12·05 Військова орхестра. **Ленінград** (1000) 17·30 Жіночий квартет.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Львівський студентський комітет для переведення вуличної збірки в дні 25. IX. ц. р. на піди Т-ва „Прихильників Освіти" подає до відома, що зголошення ВП. товаришів до збірки приймає ще 22. IX. (понеділок) і 23. IX. вівторок) в год. 12—13 в льокалі Т-ва „П. О." (вул. Супінського 21). Лиґітимації, відзнаки, повідомлення, де, хто й коли має збирати видається в середу 24. IX. в год. 15. Участь всіх товаришів у збірці обовязкова. — За комітет: В. М. Янів, Л. Скоронський. 569

Подаю до відома, що гроші Каси розвязаного Т-ва „Луг" в Самборі не є і не були ніколи в моїм перехованні, а по інформаціям мають вони знаходитися у адв. д-ра Василя Кіцули в Самборі. Самбір дня 19. вересня 1930 р. — **Д-р Володимир Кобільник. б. голова „Лугу" в Самборі.** 585

Пана Д-ра Василя Кіцулу адв. в Самборі визиваємо отсим іменем Комітету для вшанування І. Франка і спорядження паміткової таблиці його імени в році 1926, щоби зібрані від самбірського громадянства гроші в квоті 228 зол. 06 гр. враз з відсотками від року 1926 до 14 днів зложив на фонд будови могили І. Франка над Дністром. (Книжочка Народний Дім в Самборі ч. 77). — Самбір дня 19. вересня 1930 р. **Д-р Володимир Кобільник, предсідник; Осип Бережницький, скарбник.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів. Ринок ч. 10.